

Rezultati IEA Međunarodnoga istraživanja čitalačke pismenosti – PIRLS 2021

OBJAVA ZA MEDIJE (16. 5. 2023.)

O PIRLS 2021 istraživanju

PIRLS 2021 peti je ciklus IEA-inoga ispitivanja čitalačke pismenosti, a provodio se na nacionalno reprezentativnim uzorcima učenika četvrtih i petih razreda u **57 zemalja i 8 referentnih obrazovnih sustava**¹. PIRLS se provodi svakih pet godina od 2001. godine te u ovome trenutku pruža pregled 20 godina trendova o globalnim postignućima učenika u čitanju. PIRLS-ovo ispitivanje čitalačkih postignuća temelji se na sveobuhvatnim okvirima istraživanja koji su razvijeni u suradnji sa zemljama sudionicama i pokrivaju široki raspon sadržaja te kognitivnih vještina. Primjenjuju se i upitnici za učenike, učitelje, ravnatelje škola i roditelje kako bi se prikupile informacije o kontekstu učenja. U PIRLS 2021 istraživanju ukupno je sudjelovalo **oko 400 000 učenika**. Upitnike je popunilo **oko 380 000 roditelja, 20 000 učitelja i 13 000 ravnatelja škola**.

PIRLS 2021 istraživanje u Republici Hrvatskoj **drugi je provedeni ciklus** istraživanja obrazovnih postignuća učenika i okruženja za učenje čitanja, a važno je obilježje aktualnoga ciklusa i postupni prelazak s „papir-olovka” načina provedbe u ispitivanje u e-okružju. U Republici Hrvatskoj sudjelovalo je 3937 učenika četvrtih/petih razreda i njihovih roditelja, 259 učitelja i 154 ravnatelja osnovnih škola diljem Hrvatske.

Postignuća učenika u čitanju

Singapur je zemlja koja postiže najveći uspjeh u čitanju u četvrtome razredu, a Irska, Hong Kong PUR, Rusija, Sjeverna Irska, Engleska i Hrvatska također se nalaze među najuspješnijim zemljama sudionicama. Trendovi (za 32 zemlje koje imaju zabilježene rezultate u ciklusima istraživanja 2016. i 2021. godine) pokazuju **smanjenje prosječnih rezultata učenika diljem svijeta**. Točnije, 21 zemlja zabilježila je niža postignuća, tri su zemlje zabilježile viša postignuća, a u osam zemalja nije zabilježena promjena u postignućima.

Singapur je jedina zemlja sudionica koja bilježi stalno poboljšanje u svakome od pet ciklusa istraživanja PIRLS. Slovenija je zabilježila poboljšanja u prvim četirima ciklusima, sve do pada u rezultatu 2021. godine. Međutim, općenito, za 15 zemalja koje imaju usporedive podatke u četirima ili pet ciklusa od 2001. godine zabilježeni su i usponi i padovi u prosječnim rezultatima.

Učenici su u Republici Hrvatskoj postigli **557 bodova** te se nalaze na 7. mjestu od 57 zemalja sudionica PIRLS 2021 istraživanja. Između dvaju provedenih ciklusa, 2011. i 2021. godine, ukupan rezultat povećao se za 4 boda, što je relativno (pre)mala razlika da bi se moglo govoriti o uzlaznome trendu u postignućima u čitanju. U obama ciklusima riječ je o iznadprosječnome rezultatu. Djevojčice su postigle statistički značajno viši rezultat, a razlika prema spolu neznatno se smanjila u proteklih 10 godina: 2011. godine zabilježena je razlika od 14 bodova, a 2021. godine razlika od 11 bodova u korist djevojčica.

¹ Jedinice ili teritoriji manji od nacionalne razine, npr. regije, pojedini gradovi i sl.

PIRLS referentne razine postignuća

U istraživanju PIRLS postoje četiri međunarodne referentne razine postignuća: niska ili osnovna (najmanje 400 bodova), srednja (najmanje 475 bodova), visoka (najmanje 550 bodova) i napredna (najmanje 625 bodova).

Ukupno, za sve zemlje sudionice, **94 % učenika četvrtih razreda** postiglo je rezultate na osnovnoj, 75 % na srednjoj, 36 % na visokoj i 7 % na naprednoj međunarodnoj razini.

Zemlje sudionice s najvećim postotkom učenika četvrtih razreda koji su postigli naprednu razinu na PIRLS-ovoj 2021 međunarodnoj ljestvici su Singapur (35 %), Irska (27 %), Sjeverna Irska (23 %), Hong Kong PUR i Rusija (21 %) te Engleska i Sjedinjene Američke Države (18 %).

Prema PIRLS-ovim međunarodnim referentnim razinama 98 % učenika u Republici Hrvatskoj postiglo je osnovnu razinu, dok je srednju razinu postiglo 88 % učenika. U Republici Hrvatskoj na višoj razini nalazi se 56 % učenika, a na naprednoj razini 15 % učenika. U odnosu na PIRLS rezultate iz 2011. godine **udio učenika na naprednoj razini povećao se za 4 %**, dok se na ostalim trima razinama neznatno smanjio (za 1 – 2 %).

Okvir PIRLS 2021 istraživanja temelji se na dvjema dimenzijama: sadržajnoj dimenziji ili svrhama čitanja i kognitivnoj dimenziji ili procesima razumijevanja pisanoga teksta.

O svrhama čitanja

Dvije su sadržajne domene, odnosno svrhe čitanja: literarna (doživljaj književnoga teksta) i informativna (objasnidbena ili prikupljanje i primjena informacija). Postotak zastupljenosti u ispitivanju podjednak je za svaku svrhu, odnosno iznosi 50 % udjela. Prosječna postignuća učenika u Republici Hrvatskoj su **567 bodova iz literarnih (književnih) i 553 boda iz informativnih (objasnidbenih) tekstova**, odnosno zadataka. U odnosu na rezultate iz 2011. godine riječ je o porastu od 12 bodova u području doživljaja književnoga djela, dok su prikupljanje i primjena informacija ostali na istoj razini uspješnosti.

O procesima razumijevanja

Četiri su ispitivana procesa razumijevanja ili kognitivne domene s različitim udjelima u ispitivanju (navedeno u zagradama) kako slijedi: 1.) prisjećanje i pronalaženje izričito navedenih informacija (20 %), 2.) neposredno zaključivanje (30 %), 3.) tumačenje i povezivanje ideja i informacija (30 %) te 4.) procjenjivanje i prosuđivanje sadržaja i tekstnih elemenata (20 %).

Prosječna postignuća učenika u Republici Hrvatskoj prema procesima razumijevanja su **552 boda za prisjećanje i pronalaženje izričito navedenih informacija te neposredno zaključivanje, odnosno 561 bod za tumačenje i povezivanje te procjenjivanje sadržaja i tekstnih elemenata**. U odnosu na rezultate iz 2011. godine jednostavniji su procesi razumijevanja (prisjećanje, pronalaženje i neposredno zaključivanje) ostali na gotovo jednakoj razini s neznatnim smanjenjem od 2 boda u 2021. godini, dok se rezultat na složenijim procesima razumijevanja (tumačenje, povezivanje i procjenjivanje) značajno povećao za 9 bodova.

Razlike u postignućima prema spolu: djevojčice u četvrtome razredu postižu više rezultate u odnosu na dječake

Rezultati pokazuju da su **djevojčice u prosjeku postigle bolji rezultat u većini zemalja sudionica** istraživanja PIRLS 2021 (51 od 57). Slično je zabilježeno i u prethodnome ciklusu 2016. godine kada su djevojčice postigle bolji rezultat u svim zemljama sudionicama (njih 59 od 61) osim u PUR Makau i Portugalu u kojima su rezultati za obje skupine također bili vrlo slični. U Hrvatskoj se razlika prema spolu u postignućima neznatno smanjila za tri boda između dvaju provedenih ciklusa (od 2011. do 2021. godine). Zemlje s najvećom razlikom između djevojčica i dječaka 2021. godine su Južna Afrika (57 bodova), Bahrein (49 bodova), Jordan i Oman (36 bodova), Saudijska Arabija (35 bodova) i Maroko (33 boda).

Kontekstualno okruženje za učenje i poučavanje čitanja

Istraživanjem PIRLS se, uz procjenu postignuća učenika u čitanju, prikupljaju opsežne informacije o kontekstualnim čimbenicima u školi i kućanstvima koji su povezani s učenjem i postignućima učenika.

U PIRLS 2021 istraživanju potvrđen je **pozitivan utjecaj ranoga početka obrazovanja** na prosječne rezultate, pri čemu viša postignuća u čitanju postižu učenici koji su i prije pohađanja osnovne škole mogli „vrlo dobro” ili „dobro” rješavati čitalačke zadatke. **U Republici Hrvatskoj svi su roditelji izjavili da provode aktivnosti rane čitalačke pismenosti kod kuće**, a između skupina koje to rade „često” i „ponekad” zabilježena je razlika od 26 bodova u postignućima u čitanju u korist onih koji to rade često.

U Republici Hrvatskoj učenici koji dolaze iz kućanstava boljšega socioekonomskog statusa (prema odgovorima roditelja o količini knjiga koje posjeduje kućanstvo te njihovu stupnju obrazovanja i statusu zaposlenja/zanimanja) postižu statistički značajno više rezultate u čitanju od onih u nepovoljnijemu socioekonomskom položaju.

Diljem svijeta više rezultate u čitanju postižu učenici koji iskazuju veći interes, sklonost i veće samopouzdanje u čitanju. Ipak, značajno manji broj učenika u Hrvatskoj (23 %) jako voli čitati u odnosu na rezultat svih zemalja sudionica istraživanja PIRLS prema kojemu 42 % učenika jako voli čitati.

Zaključno

U Republici Hrvatskoj učenici su 2021. godine postigli iznadprosječne rezultate u čitanju (557 bodova), jednako kao i 2011. godine kada je provedeno prvo PIRLS istraživanje u Hrvatskoj (553 boda). Zabilježen je porast u uspješnosti rješavanja zadataka u području doživljaja književnoga djela, dok su prikupljanje i primjena informacija ostali na istoj razini od 2011. godine. Zabilježen je porast od 4 % na naprednoj razini čitalačke pismenosti u odnosu na 2011. godinu.

Viša postignuća učenika povezana su s: češćim aktivnostima roditelja u ranoj dobi vezanim uz predčitalačku pismenost, višim socioekonomskim statusom kućanstva, većim afinitetom prema čitanju kod roditelja i učenika te većim samopouzdanjem u čitanju kod učenika.

Za više pitanja o PIRLS 2021 istraživanju u Hrvatskoj obratite se na e-adresu: ePIRLS2021@ncvvo.hr